

ANG BIKE, ANG KLOSETA, AT AKO

John Toledo

DESCRIPTION

This is a reflection by the author on his journey of self-discovery, triggered by the loss of his bicycle, and his evolving perception of himself. It is a coming-of-age story that captures the confusion, excitement, and uncertainty of adolescence. It is also a reminder that it is okay to be different, and that true freedom comes from embracing one's identity.

Kalagitnaan ng Mayo noon at nanunuot pa ang pawis sa tela ng aming suot. Kumikinang ang mga noo at lumalagkit ang mga braso. Biglang naisipan ni Mama na dapat gumalaw-galaw naman ako. Noong mga panahong iyon, bakasyon pa sa aking private school sa Caloocan. Mahaba ang bakasyon kaya minsan nabo-bore ako sa loob ng bahay. Ilang beses na niya akong nahuling humihilata lang sa kama, nanonood ng mga pelikula sa DVD, o nagbabasa ng mga libro o magasin. Napansin kasi niya na lumalaki na ang katawan ko. Merong isang hapunan na habang sinusubo ko ang kanin ay bigla ba naman akong tinawag na "Baboy! Baboy!" ng kapatid kong

si Rose. Akala ko 'yung sinisigaw niya 'yung sinigang sa mangkok. 'Yun pala ako! 'Yung lola ko naman, mapapansin din ang paglapad ng leeg at tiyan ko.

Medical technologist si Mama kaya ang akala niya tumataas ang bad cholesterol ko. Mahilig siyang mag-panic kasi nasa family history namin ang mga may high blood at nagkaka-heart attack. Ikukuwento niya bilang panakot sa akin na may mga pasyente siyang bumabara ang taba sa mga artery, kaya nagkaka-stroke, atherosclerosis, myocardial infarction, angioplasty, o inaatake sa puso. Binilog niya ang hinlalaki at hintuturo na parang isang maliit na donut. Pagkatapos, tinuro niya kung paano pumapasok ang taba sa loob nito. Pinaikot-ikot niya ang kabilang hintuturo na parang unti-unting pupuno ang taba sa butas, at babara sa daluyan ng dugo.

Ganito ako takutin ni Mama tungkol sa kamatayan. Ayaw niyang mangyari sa 'kin ang mga nangyari na sa mga kamag-anak ko. Kaya noong bakasyon, bago maging fourth year high school, binilhan niya ako ng bike.

Dumating ang bike isang umaga dala-dala ng isang puting L300. Delivery galing sa McArthur Highway ang bike na 'to. Binuhat ng driver at ng pahinante nito ang bike pababa sa gate namin. May kakaiba itong dating. Kasing-kulay ng langit sa gabi. Midnight blue at kumikinang sa dulas ang metal nito. Amoy bago pa. 'Yung upuan nitong gawa sa leather, nakabalot pa sa plastik. Meron itong bell saka brakes. Abot hanggang tiyan ang tangkad nitong bike. Simple lang 'yung bike, pero parang magara tingnan sa malayo. Sabi ni Mama, mag-share raw kami ng kapatid ko rito, at gamitin ko raw ito pampapayat. Libutin ko raw ang mga kalye ng Araneta at magpapawis sa cycling. Kinabahan ako kasi may takot ako sa bike na hindi tulad ng isang pedicab o depadyak. Walang puwedeng magbalanse nito kundi ako. Paano naman kung gumewang-gewang ako at matumba? Paano kung madulas ako, tumagilid, at magasgasaan? Higit sa lahat, paano kung tulad nu'ng mga nadidisgrasya sa motor, mauntog din ako sa bato, magkaroon ng sugat sa

ulo, tapos sagasaan ng ibang kotse at iwan sa daan? Hindi ko alam kung makakatagal ako sa bike na binigay ni Mama. Que horror! Masyado na akong maraming napanood na eksena sa *Final Destination* at narinig na masasamang balita tungkol sa bike.

Huminga ako nang malalim at nilakasan ang loob. Tinangka kong sumakay sa bike. Doon sa garahe, hinamon ko ang sarili na sumampa. Ilang beses lang ako natumba. Para akong baka na isinakay sa pedicab. Buti na lang at mountain bike itong binili ni Mama. Kaya ng mga gulong na sumadsad sa semento. Sa inis ko sa sarili, pinarada ko na lang ang bike sa gilid.

Umakyat ako sa kuwarto at nagkulong. Sa salamin, tiningnan ko ang sariling hubo't hubad. Mga blockheads sa ilong at pisngi. May mga uka sa mukha dahil sa bulutong dati. Makinis at maputi naman ang kutis ko, kaya lang may mga tighiyawat dito at doon. May tumutubo na rin na mga balbas malapit sa aking labi. Tiningnan ko ang panga ko sa leeg. Kaliwa, kanan. Maganda naman ang leeg, at kita ang mga buto sa balikat. Tiningnan ko'yung dibdib. Mga nagsusumigaw na mga dede. Man boobs kung tawagin ng mga kaklase ko sa hayksul. Lawlaw na ito at mapagkakamalang suso ng babae sa dami ng kinapulang taba. Ang mga braso'y lumobo na rin sa tagal na walang gamit nito sa maghapon. Naging libangan ko noon ang kumain ng tsitsirya at uminom ng sopdrinks. Halata ang hiwa ng itim na balat sa puti kasama ang mga stretch marks sa braso't tiyan na tila mga latay na naghilom. Mapapatingin ako sa aking malalaking hita na mukhang mga pata ng baboy na puwede nang kiluhin sa palengke. Sumisilip sa gitna ng mga hita ang maiitim na singit. Hindi na nabura ang itim na 'yun mula nang magswimming ako nu'ng walong taong gulang sa isang public pool sa Valenzuela. Hadhad daw ito, pero humahapdi kapag sobrang init sa hapon. Tiningnan ko ang likod na nagsusumigaw ang puwet at malalapad na mga balakang, tila mga banga na para bang sasalok ng isang galon ng tubig. Aakyat ito sa gilid ng aking mga tiyan na kung tatakpan ng T-shirt ay tila kabuwanan na ng isang buntis.

Naalala ko pa ang isang pahina sa libro naming *World History*, may pigura ng Venus of Willendorf na sinasabing pinakaunang iskultura ng katawan ng tao. Hinulma ang katawan nito ng mga sinuang tao sa panahong Paleolitiko sa bayan ng Willendorf sa Austria. Sinisimbolo nito ang fertility at ang katawan ng isang babaeng diyosa, kaya raw ito mataba at malaki. Kapag nakikita ko 'yun, naalala ko 'yung mga ilang beses na tumatawa ang mga kaklase ko sa imaheng iyon. Hindi tulad ng Venus of Willendorf ang nasa isipan ko. Nakakasuklam na tiyan ito. Kinasusuklanan nina Mama, Lola, at Rose. Kay laki nitong tiyan na lumaylay at tinatakpan ang nasa pagitan ng aking mga hita. Para namang minasa na tinapay ang mga gilid ng beywang. Mainit-init pa at puwedeng palamanan.

Ngayong bakasyon, sa harap ng salaming ito, pinagnilayan ko ang katawang ito. May magkakagusto kaya sa akin kahit na ganito ako kalaki? Labintatlong taong gulang pa lang ako noon, pero asiwa na ako sa hitsura ko. Sa dami ba naman ng sinubo kong cups of rice, kinain na bandehado ng ulam, ininom na sopdrink, at inubos na tsitsirya habang nanonood sa TV, natauhan yata ako sa kahihiyan na nakita ko sa salamin. Sa kahihiyan, nagsuot ako ng puting T-shirt at itim na shorts.

Sumampa muli ako sa bike at kumapit sa hawakan, pinatong ko nang marahan ang isang paa sa pedal, at tinangka kong sakyan ang bike. Hindi ako nagtagumpay. Pagewang-gewang ako sa bawat galaw ng bike. Kinakabahan pa dahil mahirap hanapin ang sentro. Pinagtatawanan ako ng isang tita ko na pinanood akong sumakay sa bike. Ang laki-laki ko raw na kalabaw! Hindi raw talaga ako babalanse diyan. Pinilit ko ang sarili. Tinangka ko munang bumalanse.

Pinilit kong matuto. Ang kapitbahay naming si Ate Myra, isang Bulakenya at pamangkin ng aking lola, ang unang nagturo sa akin kung paano hanapin ang balanse dito. Walang marunong mag-bike sa bahay. Wala

si Mama sa bahay. Ang kapatid kong babae hindi naman marunong. Si Tita laging nakaupo sa kuwarto at tinetext ang kaniyang boyfriend. Si Tito, ni hindi man lang ako makibo. Kaya nagpaturo na lang ako kay Ate Myra. Nagpatulong ako sa pag-angkas at pagbalanse hanggang sa masanay.

Natutuhan kong may sining ang pagba-bike. Hindi ito basta-bastang pagsakay at pagpadyak. Kailangan pala, mahanap ng sumasakay ang sentro nito mula sa inuupuan tungo sa pedal. Sinamahan ako ni Ate Myra na magbalanse. Akala ko uurong siya tulad nu'ng mga tinanungan kong matatanda sa bahay. Dahan-dahan niya akong ginabayan sa likod. Ipadyak ko lang daw nang ipadyak tapos sundan ko lang daw ang boses niya sa likod. Magbilang ako ng wan, tu, tri, hanggang sa masanay ako sa bike.

Akala ko talaga kasama ko pa siya, pero paglingon ko sa likod ang layo-layo na niya. Patay. Nang humarap ako para i-brake, dumulas ang bike, gumilid pababa, at nagasgasan ang tuhod ko sa semento.

Pag-uwi sa bahay, pinagalitan na naman ako ng lola ko. Huwag na raw akong mag-bike kung madidisgrasya lang naman ako diyan. Hinugasan ko ng sabon ang gasgas at nilanggasan ang sugat. Tinakpan ko ng band-aid. Pagkatapos, sinimulan ko na naman umangkas sa bike. Binalik ko ulit ang sarili sa pakiramdam na may balanse mula sa tumbong tungo sa gulong.

Dahan-dahan kong pinedal ang mga paang ito. At sa bawat pag-usad ng mga paa paikot sa mga pedal na ito, hindi ko namalayang bumababa na ang araw mula sa langit. Nararamdaman ko ang pag-ikot ng mga kadena sa sprocket. Tila umaagos lamang ang mga pedal sa enerhiya ng aking mga paa. Kay bilis ko! Sa dynamics, isang erya sa pisika, naipapanatili ang sentro de grabedad sa mga gulong ng bisikleta sa tuwing sumasandig paharap ang nagbibisikleta. Ang pagkakaupo ng nagbibisikleta ang siyang nagtatakda kung gaano kalakas ang hagip ng hangin sa kaniyang katawan at sa bisikleta. Laging matikas ang tindig ko sa tuwing nagbibisikleta. Hindi ko pansin na

dahil dito'y bumibilis din ang daloy ng bisikleta. Pumapasok ang hangin sa loob ng aking sando. Kasimbilis ko ang mga lumilipad na kalapati sa langit. Kasabay ko silang umagos sa hangin habang kumukurba sa mga daanang tila isaw! Naaalala ko ang isang umaga na tumakbo rin ako rito sa daanang ito noong apat na taong gulang. Kasama ko noon ang Tito ko sa pamamasyal dito sa R. Magsaysay. Pinatakbo niya ako dahil walang mga kotse. Tuwang-tuwa ang batang ako sa laya ng paghabol sa hangin, at sa mga anino ng mga dahon na nakalutang sa itaas. Sumayad ang paa ko sa isang butas ng daan. Naka-shorts ako noon. Nagasgasan ang paa ko, pero pinatayo ulit ako ni Tito. Pagkatapos akong patahanin, tumakbo ulit ako kahit may sugat. Nakalimutan kong may sugat ako sa katatawa.

Ang Araneta ang tanging gubat na nasilayan ko sa paglaki dito sa Malabon. Para matunton ang Araneta, mula sa pinakatuktok ng Victoneta Avenue na McArthur Highway, babagtasin pababa ang daanan papaloob sa isang checkpoint na binabantayan ng dalawang security guard. Araneta na ang tawag namin sa buong lugar na lagpas na sa checkpoint na 'to, kahit pa man noon Victoneta Avenue na talaga ito, dahil ang destinasyon ng jeep na bumibiyahe sa loob nito ay bumababa sa dulo, ang De La Salle Araneta University.

Sa loob ng Araneta, matatagpuan ang isang malaking village ng mga mayayamang pamilya. Ang unang kanto na kakaliwa pagkapasok mula sa checkpoint ang nilipatan namin noong 2004. Ramon Magsaysay ang tawag sa kalyeng ito na pinalilibutan ng mga puno na mas matatangkad pa sa mga bahay na nakatayo rito. Matatayog ang mga puno ng narra, mangga, kamatsile, palm, buko, at gumamela dito. Tuwing umaga, habang dumadaloy ang simoy ng hangin, naririnig namin ang mga huni ng mga ibon. Araneta na rin ang tinawag ko sa buong kalye ng Ramon Magsaysay (o R. Magsaysay). Bahagi ang mga puno ng isang dating unibersidad, ang Gregorio Araneta University Foundation kung saan ako nag-aral ng nursery, kindergarten, at

Grade One. Isinara na ang eskwelahang iyon at naging tree sanctuary na lang ito.

Walang masyadong kotse at tao sa lugar na ito, dahil pinalilibutan ito ng maraming subdivision. Matataas ang mga bahay, mga pader, at mga gate dito. Hindi mo maaaninag ang mukha ng mga nakatira sa loob ng mga mansyon o mga magagarang bahay dito, dahil sa taas ng mga pader at gate. Pero alam kong may nakatira sa loob dahil may mga magagarang kotse na pumaparada dito, at may mga naririnig akong naglalaro ng basketbol sa sarili nilang bahay sa loob ng matataas nilang gate. Sila 'yung mga anak ng mga mayayaman na Chinese, ayon sa mga sabi-sabi ng mga tita ko. Buti pa sila mayaman, bulong ko sa sarili. Dito naman sa amin sa looban, makikita ang iba't ibang uri ng tao na mula sa mga iskuwater. Kung nasa harapan at matataas na lupa ang mga mayayaman, dito naman malapit sa ilog ang mga manggagawang umaalis ng bahay na naka-motor, ang mga pedicab driver, ang mga nagtitinda sa sari-sari store, mga nangongolekta ng basura, bakal, at papel, mga nag-iihaw ng barbecue, mga tindero't tintera ng street food at gulay sa talipapa, mga nars, mga tubero, mga construction worker, mga sekretarya sa opisina, mga sumasayaw tuwing hapon ng spaghetti pababa o otso-otso, mga nanay at tatay na hinihintay ang mga papeles para mag-abroad, mga taong simbahan na umaawit ng "Ave Maria" para ipasa palagi ang imahen ng Birheng Maria sa mga kabahayan, mga nagkakaraoke at nag-iinum habang may patay, mga nagbi-bingo para sa gilid, mga binatang nakahubad habang naglalaro ng basketbol, mga babaeng bata na naglalaro ng Chinese garter, mga sanggol na umiiyak at buhat-buhat ng kanilang mga batang nanay, at mga kabataang nagtatakbuhan at naglalaro tuwing hapon kung saan-saan.

Katabi ng dulo ng R. Magsaysay ang Tullahan River, kaya maraming mga komunidad ang nagsulputan dito. Tuwing bagyo o malakas na ulan, bumabaha sa loob ng mga bahay na ito kapag umaapaw na ang ilog. Minsan,

may namamataan o nahuhuling sawa dito sa aming erya kasi galing daw ito sa ilog. Dito rin sa R. Magsaysay ang daanan patungo sa bahay ng aming pinakamalapit na kapatid ng aking lola, si Lola Inday. Doon ako nagdaos ng second birthday sa kaniyang bahay noong 1993. Nang maging labing-isang taong gulang na ako, lumipat kami dito sa kaniyang pinauupahang bahay sa dulo ng R. Magsaysay, pero dahil buhay pa noon si Lola Inday, libre ang aming renta.

Mahiyain ako sa bagong lugar na 'to. Wala akong malapit na kakilala maski may mga namumukhaan akong binata o dalaga. May pakiramdam na iba ako sa kanila, dahil hindi ko sila nakasalamuha noong ako'y lumalaki. Nanibago ako sa mga lalaking napakamaton at napakamacho kung kumilos. Ang daming magbabarkada na magkakapitbahay rin. Sila-sila rin ang magkakalaro sa kani-kanilang paglaki. Tinangka kong makipaghalubilo, subalit hindi ko talaga sila masabayan. Mahilig sila sa basketball at inuman. Ang mga babae naman, mahilig sa ibang bagay, mga banda na hindi ko kilala. Wala akong masyadong naging kaibigan sa lugar na ito.

Alam ko na noon na kakaiba ako sa mga tinedyer sa aming komunidad. Isang beses tinanong ako nu'ng kaibigan ng tita ko, "Nag-out ka na ba?"

Nagtaka ako sa tanong niya.

"Ako? Nag-out? Ano 'yun?" tanong ko sa kaniya.

"So kloseta?" at nakangiting malaki pa siya habang sinasabi 'yun.

Kloseta? Ano 'yun? May mali ba sa akin? Bakit niya tinanong 'yun? Bakit parang kasalanan ko? Bakit parang mali? 'Yung tono niya, parang nangungutya. Mula noon, di ko na nakita ang taong 'yun at kinalimutan na siya nang tuluyan.

Hindi ako lumalabas ng bahay sa takot na makihalubilo sa mga hindi ko kakilala at mahusgahan na naman ang aking pagkatao. Maraming beses nasa bahay lang ako, nagmumukmok sa kuwarto, nanonood ng TV, o nagbabasa ng libro. Mga tatlong taon din na ganito ang paulit-ulit kong gawain. Gigising sa umaga, maliligo ng napakalamig na tubig, kakain ng agahan, papasok sa eskuwela, uuwi sa hapon, kakain ulit, manonood, magbabasa, hihiga, matutulog, gigising, maliligo, mag-aaral, matutulog, uuwi, kakain, matutulog, gigising, kakain, matutulog, kain, tulog, kain tulog. Binasag ng bike ang paulit-ulit na siklo. Nakalaya ako sa isang sedentaryong routine.

Sa interes ko sa pagba-bike, naghanap ako ng impormasyon tungkol dito sa mga encyclopedia sa bahay. Sa aking pagbabasa, nalaman kong inobasyon ng ika-19 na siglo itong sasakyang pinapedal ng aking mga paa. Para sa mga suffragist at feminista sa Europa at Amerika sa huling dalawang dekada ng siglong ito, ang pagsakay ng mga babae sa bike ay marka ng kalayaan at binansagan nila itong “freedom machine.” Sa modernong bisikleta, ang gearshift o derailleur gear system ay pinatatakbo na sa likod ng gulong. Mula sa dating bisikletang ginagamit lamang sa sementadong kalsada, pinaunlad na ito upang magamit sa mababatong bundok, tulad ng mountain bike noong dekada otsenta. Kaya nang dumating ang bisikleta sa akin dito sa taong 2006, ito na ang bunga ng mahabang eksperimentasyon sa anyo. Pinagaan ng mga inhinyero ang pagpedal sa bike. Naging mas marami ang nakakabili ng bike, at naging inobasyon ng ika-21 siglo ang pagbibigay ng importansya sa bike lanes, dahil sa mabubuting nagagawa ng bike sa buhay at kalusugan ng tao. Isinara ko ang libro at nilabas ko ang bike mula sa gate. Sumampa ako sa bike at dahan-dahang nagsimulang magpedal. Magaan ang aking pagpedal dahil magaan sa loob ang pakiramdam ko sa bike na ito. Nararamdaman ko ang paglaya ng aking mga paa sa bawat pagpadyak. Ganito siguro ang

nararanasan ng mga seryosong nagba-bike. Ang bawat padyak at galaw ay bunga ng paggawa. Kung tatamad-tamad, walang bunga.

Nakatulong ang bisikletang ito sa pagpapahaba ng pasensya ko. Dati'y pinagmamasdan ko lang ang paikot-ikot nitong gulong sa tuwing sasakay kami ng pedicab nina Mama galing sa palengke ng Monumento. Inaaliw ko ang sarili sa pagmamasid habang nakasakay sa pedicab. Nanonood ako noon sa loob ng sidecar at pinagmamasdan ko ang mga paa ng mga taong di ko kilala, maski man gula-gulanit na ang tsinelas nila habang dahan-dahang pinapadyak ang bisikleta. Sumasayad man sa mga lubak na daanan o biglaang gumigilid sa mga nasasalubong na malalaking trak, o kaya nama'y biglang brake sa pagdaan ng isang kotseng humaharurot, nagagawan ng paraan nitong mama o kuyang drayber na makaiwas, makalusot, makagilid, o makasingit. May gamit pala ang panonood na 'yon kasi sa maraming beses ng panonood, mabagal man o mabilis ang pagpadyak, minsan walang kaeffort-effort, natutuhan kong kalkulado rin ang pagpadyak. Kailangang tiisin ang dahan-dahang taas-baba at hanapin ang sentro mula sa inuupuan. Kaya nakakapawis dahil nagagalaw, hindi lamang ang mga hita't binti, kundi pati na rin ang kalamnan, tiyan, at beywang. Napapanood ko minsan sa ESPN Channel ang mga nagba-bike stunts at nagta-triathlon. Marahil, ilang taon din ang binuno nila upang gumanda ang kanilang balanse sa bike, at nakakamangha na kaya nilang maging mahusay sa palakasan na ito.

Naging dahilan ko ang pagba-bike para makatakas sa bahay. Kapag pinepedal ko na ang bike at nararamdaman ang agos ng pag-akyat at pagbaba ng aking mga paa at binti para gumalaw ang makinang ito, unti-unti kong nararamdaman ang madulas na pagdaloy ng simoy ng hangin. Totoo nga ang sabi ng mga feminista, isa itong "freedom machine!" Minsan maririnig ko ang pagsayaw ng mga tangkay ng puno at ang pagwagayway ng mga dahon na tila katunog ng mga palaspas bago ang Semana Santa. Naririnig ko ang

katahimikan at nararamdaman ang sarili na kumakalma sa lugar na iyon, at tila ba sa araw na iyon, naging iisa kami ng hangin, ng lugar, at ng mga puno. At sa kanilang katahimikan, kinakausap nila ako sa aking haraya. May binubulong sila sa hangin. Umusad ang sibilisasyon sa pagpadyak ng mga nauna sa iyo. Hayaan mong sumabay sa agos ng daanan. Hindi ka hiwalay sa kapaligiran mo. Iisa tayo. Oo, huwag ka nang mag-inarte sa pagpadyak dyan. Kaya mo'yan kasi kinaya rin nila. Kung noon, abante babae ang sigaw ng mga nagbibisikletang suffragist. Ngayon, ikaw naman ang umabante! Abante, binata! Binatang kloseta!

Minsan, nakakasabay ko ang mga kapitbahay na mas beterano na sa pagbibisikleta. Kaya nilang patakbuhan ito na hindi humahawak sa handle, nakabuklad ang kanilang mga kamay at braso na parang pakpak ng mga ibon. Minsan gumagawa pa sila ng stunts. Hindi sila natatakot na mahulog, madulas, mabagok ang ulo, o mamatay. Gusto ko man silang pantayan sa pagpapakitang gilás, hindi ko kayang gawin ang ginagawa nila. May mga takot pa rin ako sa pagbibisikleta, dahil wala naman akong protective gear at helmet. Pinili kong umagos lang sa daanan. May gaan kasi sa mata ang nakikita ko: ang gumagalaw na daanan, ang kanilang linya na tila isang eksenang nanonood mula sa windshield ng isang kotse sa pelikula.

Nagpaagos ako sa daanan. Sinimulan kong limutin ang mga bagay na nakakain ng oras at tinuloy ko ang pagbibisikleta, maaraw man o makulimlim. Imbes na magsalsal ng mga bagay sa aking isipan, sinimulan kong problemahin ang lumalaking beywang at kung papaano ito paliliitin. Tuwing umuuwi sa hapag-kainan, half rice na lang ang kinakain ko. Naging conscious ako masyado sa kinakain.

Kapag napagod na ako sa pabalik-balik na pagbibisikleta, tumitigil akong hingal na hingal. Nasaid na ang ligaya at bumabawi na ang katawan sa pagod. Bumibilis ang tibok ng puso, at nanunuot ang init ng hapon sa laman.

Tumatagaktak ang pawis sa aking sando, kaya naman pag-uwi sa bahay para mananghalian, magmeryenda, o maghapunan, amoy araw na ako.

Lagi kong binabalikan ang bike dahil kumakalma ang loob ko dito. Sa pagtatapos ng hapon, naaamoy ko ang mga alagang manok ng kapitbahay, ang lupang masangang, at ang ok-orok-ok ng mga tandang. Naghahalo-halo ang simoy ng nalalagas na dahon at ng mga damo. Minsan pa'y humahagip ang usok ng traysikel at ang pabango ng isang babaeng papasok pa lang sa trabaho. Naaamoy ko ang malagkit na hangin ng hapon habang ito'y lumilipat sa madilim na lila ng dapithapon. At hindi ko namamalayan, napalayo na ako sa bahay. Malayo na ako sa kanila. Namamawisan. Paikot-ikot sa mga daanan. Ganito ang gusto kong pagpapapayat. Hindi masyadong napapagod ang mga paa ko. Hahapuin lang ako sa pag-igtad-igtad nitong bike sa mga butas at humps ng R. Magsaysay.

Kapag napagod na ako, magmamadali akong umuwi sa bahay. Noong isang beses, nasalubong ko si Ate Myra. Sabi niya, ang bilis ko raw matuto. Tuwang-tuwa ang guro ko sa pagbibisikleta na para bang may grumadweyt sa kaniyang klase. Pinaangkas ko siya sa bike. Siya naman ang nakikigamit at lumibot din. Sabi ko, makakatulong din 'yan sa kanyang kalusugan at paggalaw. Hindi lingid sa kaalaman ng lahat na si Ate Myra ay isa sa pinakamalaking babae sa aming komunidad. Dayo man siya rito, siya rin ay isa sa mga pinakamasayahing tao sa aming barangay. Naalala ko siya sa kaniyang masasayang halakhak. Malaking tao si Ate Myra, mas malaki pa sa akin, kaya laging nagsusuot siya ng malalaking T-shirt. Hindi sapat ang Large kaya dapat Double Extra Large. 'Yung katawan niya parang si Venus of Willendorf din na dinamitan. Ginaya ko tuloy si Ate Myra kasi gusto ko rin magsuot ng maluluwag na damit. Itinago nito ang ikinahihiya kong katawan. Kumaway ako sa kaniya mula sa malayo dahil gusto ko pang dumiretso sa dulo. Inabot niya sa 'kin ang hawakan ng bike.

Tinangka kong buhatin'tong bike at iharap muli sa direksiyon tungo sa papalabas na gate. Ang bigat-bigat pala nito! Kasimbigat ng bisikletang ito ang itinuro sa akin ni Ate Myra. Mahirap pala talagang buhatin ang sarili ngunit napakagaan kapag natutuhan at naranasan ito.

Mula noon, nalipat ang atensiyon ko mula sa makamundong pagnanasa tungo sa bike na 'to. Gusto kong makita ang gubat, ang mga puno, at ang maluluwag na daanan. Sa mga sumunod na umaga, ginawa ko nang habit ang magbike sa buong R. Magsaysay at hinahamon ko ang sarili na umabot hanggang sa kabilang dulo ng daan. Palabas na ng highway ang daanang iyon, kaya maraming trak ang biglang sumusulpot sa harapan ko. Medyo takot pa akong magbike sa highway kaya minsan umaatras ako pabalik sa dati kong dinadaan. Maraming pakurba dito sa R. Magsaysay kaya dinadahan-dahan ko ang pagbabike. Minsan masasalubong ko rin ang isang nagmamadaling kotse. Buti na lang at napindot ko agad ang brake. Ang bilis ng mga pangyayari na ramdam ko pa sa pagtibok ng puso. 'Kala ko titilapon ako sa sahig. Ayokong mabagok ang ulo at magkaroon ng drama na sinusugod sa ospital habang duguan.

Minsan talaga natatakot ako sa daanang ito. Araw man o gabi, may iba't ibang bersiyon ito ng delikado. May naholdap na raw dito. May nagbasagan ng mga bote, na ayon sa mga kuwento ay dahil lasing sila't galing sa iskuwater. Kung anuman ang problema ng mga lasing, hindi ko alam. May isa pang kuwento ng isang Mariang nakaitim, at may dala-dalang itim na mga bulaklak ang naglalakad daw sa daanang'yan. Minsan pa raw pinamumugaran ito ng mga duwende at white lady. Nung nagkasakit ako at hindi nakapasok ng isang linggo, pinatawas ako ni Mama at nalaman na nakatapak daw ako ng duwende. Kailangan ko raw mag-sorry sa madaling araw, sa unang silip ng liwanag, sa may pintuan at magpaumanhin sa mga duwende at iwanan na raw ako. Ganun nga ang mga bagay rito. May mga bagay kasi na hindi ko inaasahan sa daanang ito. 'Yung mga elemental ang totoong unang tumira sa

lupaing ito. Kaming lahat na nakitira sa mga bahay rito ay pawang mga dayo lamang. Tulad na lang ng mga gumugulat na trak sa tuwing kukurba ako sa umaga. Iskedyul na pala 'to ng pangongolekta ng basura. Minsan kapag dumaan at nakalayo na ang trak, maaaninag ko sa gilid ng aking mata ang isang madilim na bahay sa may pakurbang daanan palabas. Ito yung amoy na amoy ang inaalagaang mga manok sa tarangkahan. Masyadong madilim ang bahay at tila hindi na naalagaan.

Isang hapon, napadaan ako habang nagbibisikleta sa madilim na bahay na may manukan. Nangangalawang na ang tarangkahan nito. May lalaking nakadungaw sa may gate. Kumaway siya sa akin nang magkatitigan kami. 'Yung titig niya kakaiba. Para bang may laman. Nung dumaan ako, lumingon ako sa kaniya. Bigla niya akong tinawag. Dahil alam kong mabait na kaibigan siya ni Tita, lumapit naman ako. Kinakumusta ako. Kumusta raw si Tita? Ilang taon na raw ako? Saan daw ako nag-aaral? Kung ano-ano pang mga tanong upang makilala ako. Siya raw si Pepe. Kilala daw niya ang Tita ko. Minsan, nakakatsismisan niya si Tita tuwing mapapadaan ito sa kanila. Maputi si Pepe pero hindi siya guwapo. Malalim ang mga eyebag niya sa mata. Para bang kulang siya sa tulog. Malaki ang tiyan ni Pepe na tila ba naiwan siya sa kusina. Naninikip ang T-shirt niya kahit tila double XL na ito, na tinernuhan naman ng maluluwag na shorts. Tinitigan niya ako mula ulo hanggang paa. Sumusulyap siya sa shorts ko. Wala akong malay sa ginagawa niyang'yon. Akala ko may nakita siyang dumi sa legs ko kaya naman kinamot ko 'yun.

"Lagi ka bang dumadaan doon sa malayo sa gabi?" tanong niya sa 'kin. May laman ang kanyang mga ngiti.

Tumango lang ako.

"O sige, mag-bike ka na," sabi niya.

At pinalayo niya ako. Noon, may pakiwari na ako na parang kakaiba ang mga tinanong niya sa 'kin. Wala naman akong dapat isiping masama kay Pepe kasi kaibigan naman siya ni Tita.

Kinagabihan, nag-bike ulit ako. Mas malamig pala ang simoy ng hangin sa gabing ito. Nasulyapan kong dumudungaw ulit si Pepe mula sa tarangkahan ng kanilang bahay. Hindi ko na pinansin at baka wala lang.

Pagdating ko sa kabilang dulo ng Araneta, wala ng tao at patay ang nag-iisang ilaw sa daanan. Masyadong madilim. Narinig ko ang mga kaluskos ng mga dahon sa mga tangkay nito. Humuhuni ang ilang ibon sa mga hindi na makitang bahagi ng puno. May lalabas kayang mga mata rito? Minsan iniisip ko kung totoo bang may kapre, maligno, white lady, at duwende. Ayokong hamunin ang mga elemento ng mga punong ito sa gabi. Kaya pinagpatuloy ko lang ang pagpepedal at pinakiramdaman ang malamig na simoy ng hangin. Sa malayo, may papalapit na tao. Matabang anino. Nakaputing T-shirt. Maluluwag na shorts. Mabilis at hinihinal sa paglakad. Pinatigil niya ako. Si Pepe.

Napatigil ako sa gilid ng daan. Bumibilis ang kabog ng dibdib ko.

Sabi niya, wala naman daw tao rito. Anong ginagawa ko raw sa gabing ito? Akala ko may sasabihin siya sa akin. Kalahati ng mukha niya'y hindi ko maaninag sa kahel na liwanag sa malayo. Lumapit siya sa may upuan ko. May binubulong siya na hindi ko na matandaan nang mabuti. Kuwento pa ba ito o isang pahiwatig?

Dinadampi niya sa puwitan ko ang ari niya. Biglang nanigas ang ari ko. Kinikilabutan ang mga buhok ko sa batok at sa braso. Hinahaplos-haplos niya ang mga bisig ko. Parang hindi ako papakawalan nito a. Bigla na lang dumadaplis ang mga palad niya sa ari ko. Para akong hubo't hubad kahit nakasaplot, dahil kahit sa damit nararamdaman ko ang kapit ng kaniyang

mga daliri. Sa pagkakataong 'yon, kinabahan na ako. Hindi ko 'to gusto. Napakahalay naman nito. At saka, baka may makahuli sa amin. Lumingon-lingon ako sa paligid. Naghanap ako ng matanda o sinomang papalapit. May naaninag akong anino mula sa malayo.

“Si Tito paparating o!” sabi ko sa kaniya at mabilis na kumawala.

Nagdahilan na lang ako. Ayokong mapasama sa lalaking ito. Marami man akong napanood na porn—bata sa bata, matanda sa bata, matanda sa matanda—hindi ganito ang gusto kong first time. Hindi na lang ito libog. Kay raming dumaan na tanong sa aking isipan. Na-rape ba ako, o tumama lang ang kamay niya sa ari ko? Ayokong mahuli o malaman na may pagnanasa ako sa mga lalaki. Lalo na sa piling pa ng madidilim na puno. Nang dumaan ako doon sa lalaking papalapit, hindi ko mamukhaan ang lalaking ito. Anong sasabihin ko kay Nanay? Sasabihin ko ba na ginalaw ako o pinagsamantalahan? Rape o harassment?

Pumasok ako sa bahay. Una kong nakita si Kuya Kobe, ang asawa ni Ate Myra, na kausap si Nanay. Taga-Mindoro si Kuya Kobe at kapangalan si Kobe Bryant dahil na rin sa kulay ng kanyang balat. Payat si Kuya Kobe pero ang lakas-lakas nito. Kaya niyang magbuhat ng dalawang mabibigat na ref.

Natigil sila sa 'kin. Nang makita nila ako, nagtataka sila kung bakit kinakabahan ako. Paano ko ba sasabihin kay Nanay? Baka mapagkamalan akong bakla. Ano bang salita ang dapat gamitin para sa nagalaw pero hindi naman na-rape? Hindi na. Bahala na si Lord.

“Nay, may lumapit sa 'kin doon sa may dulo ng Araneta. Si Pepe. Lumapit siya sa akin habang nagba-bike ako at dinikit 'yong ari niya sa puwet ko. Tapos pinapapunta niya ako sa madilim,” nailabas ko rin.

Narinig ni Kuya Kobe ang lahat, kaya lumabas siya at hinanap si Pepe. Hindi makapaniwala si Nanay. Bakit naman kasi raw ako nagba-bike

sa madilim at sa gabi pa? Kaya raw ako naganyan kasi kasalanan ko pa rin. Baka naman daw nakikipag-usap lang. Baka naman daw gusto ko ang ginawa niya. Hindi ko na sinagot pa si Nanay. Ayoko nang magpaliwanag. Nakaka-trauma mahipuan ng ibang lalaking hindi ko naman gusto.

Nang bumalik si Kuya Kobe, puno ng dugo ang kaniyang mga mata. Nanlilisik.

Sinuntok daw niya si Pepe. Pinaamin sa mga sinabi ko. Hindi naman daw niya ginawa 'yon, sabi ni Pepe. Nagulat ako. Ako pa ba ang nagsisinungaling? Pinagsusuntok-suntok ulit siya ni Kuya Kobe, pinagbantaan, at iniwan doon na bugbog-sarado sa tarangkahan ng kanilang bahay.

Umakyat ako at nagsara ng kuwarto. Parang gusto kong maligo pero huwag na lang. Nagbihis na lang ako at natulog. Hinihimas-himas ko rin ang braso. Parang may insektong kumagat sa akin. May pakiramdam akong ang dumi-dumi ko. Sinisisi ko ang sarili sa nangyari. Bakit ba kasi kinausap ko pa siya? Ano ba itong ginawa sa akin? Nabugbog pa tuloy siya dahil sa akin. Ipinikit ko ang aking mga mata. Nariyan pa rin ang paninigas na ramdam ko sa gitna ng mga binti. Ramdam ko itong nanunuot sa aking lambi, ang balat na dating ginupit ng mga tumuli sa 'kin. Hindi ko maintindihan kung bakit. Ang alam ko lang, walang kailangang makaalam nitong sikretong malupit, ang aking kahihyan. Bakla ba talaga ako? Binabagabag ako ng mga imahen: ang bike, ang kaniyang anino, ang kaniyang ngipin, ang pagdampi ng kanyang daliri sa aking ari. Nakatulog ako sa kahihyan—isang mabangong bangungot.

Kinabukasan, nag-bike ulit ako. Gusto kong mabura ang masamang alaala sa bike na 'yon. Dumaan ako sa bahay nila Pepe, wala na ang matabang mama na nakadungaw sa may tarangkahan. Pinag-usapan din sa bahay ang ginawa sa 'kin ni Pepe.

“Gusto mo bang kasuhan?” tanong ni Mama.

Nakakahiya raw sa mga kapitbahay kapag ginawa pa ‘yon. Hindi na raw dapat kasuhan sabi ng mga matatanda. Bata pa raw ako at hindi dapat ako nakikisawsaw sa mga problema ng mga matatanda. Hindi rin daw dapat ako gumawa ng sarili kong problema. Sa kahihiyan, hindi na ako sumang-ayon na kasuhan pa si Pepe. Ayokong masangkot sa anoman na may kinalaman sa korte.

Dinaanan ko muli ang lugar kung saan niya ako nilapastangan. Umuulit sa isipan ko ang kulay ng gabi, ang kahel na liwanag ng mga poste, ang dilim, at ang langit. Ano ba ‘yong pakiramdam sa loob? Kilabot ba ito ng batok? Nanginginig na mga braso? O ang malamig na simoy ng hangin sa umaga? Mas nandidiri ako sa katotohanang hindi niya inako na ginalaw niya ako. Lalaki pa rin ako pero ginalaw ako! Bakit ako tinitigasan? Bakit kailangan kong mahiya? Bakla ba talaga ako?

Habang nagba-bike, tumungo ako sa mga sala-salabid na daanan. Napakatahimik ng lugar na ito. Tila walang nakakalabas na kahit anong boses sumigaw ka man dito. Ikinukubli ng matataas na puno, matataas na pader, at mga nakatagong daan ang anomang boses na gusto mong isigaw. Tumira kami sa R. Magsaysay dahil akala namin safe ang lugar na ‘yon. Doon ko nalaman na ang mga batang tulad ko, mga batang hindi pa tanggap ang sariling kabaklaan, mga batang hindi kasama palagi ang magulang, hindi buo ang pamilya, at higit sa lahat, hindi pa kilala ang sarili, ay lapitin ng mga taong mapagsamantala. Alam kong bakla rin siya. Hindi ko lang napigilan ang sarili na umagos sa pakiramdam. Nanginginig pa rin ako sa tuwing matatandaan ang gabing ‘yon. Ilang beses ko na ba naisipang tangkain patulan ang mga ganoong tao? Ngunit duwag ako. Klosetang duwag? Sobra naman sa parikala. Hindi naman siguro. Mas takot akong magkaproblema. Paano kung hinayaan ko lang siyang gahasain ako sa madilim na sulok katabi

ng mga kapre't duwende? Siguro'y gabi-gabi kong paliliguan ang sarili mula sa mga imahinaryong dumi sa aking balat. Ang dapat lang gumalaw sa 'kin ay ang taong mahal ko at mahal ako.

Tinuloy ko ang pagpadyak at tumingin ako sa mga bubong ng sangay, dahon, at puno. Nilipat ko ang aking tingin sa sahig ng lupa, damo, at bato. Nagbabakasakaling agawin ng mga elemento ang pansin ko. Baka may magpakita man lang nang makalimutan ko ang gaging 'yon.

Kung nasaan mang gilid ng daan 'yon, napatigil ako. Naramdaman kong dapat na akong magpedal pauwi ng bahay at umakyat sa aking kuwarto. Siguro'y napagod na rin ako sa pagba-bike. Hindi ko alintana ang dilim ng gabi, kasi wala nang nakakatakot pa para sa 'kin. Tinuruan akong maging matapang nitong bike. Pinaalala nito ang mga bagay na hindi ko dapat gawin. Kapag tumama sa graba o lubak na daanan, hindi dapat ito winawalang bahala ng nagba-bike. Kailangan ang pag-iingat at baka maaksidente sa dulo. Alam kong nagiging maayos din ang mga lubak na daanan sa dulo. Kailangan lang tiisin ng nagba-bike. Mas napapagod pa ang mga gulong. Sila ang nakararanas ng mas mataas na presyur at friction. Sila ang tunay na binabawian ng hininga. Kapag nabubutas, hihigupin ng mundo ang hangin sa loob at tuluyan silang manghihina, papayat, at mangungulubot. Kailangan din ng mga bisikleta ng pahinga. Ginarahe ko ang bike. Iniwan kong nakasandig ito sa pader.

Tuluyan na akong nagsawang mag-bike nang magsimula muli ang klase noong Hunyo. Hindi lang kasi ako ang gumamit nito. Pati kapatid ko na nainggit sa 'kin, nakigamit na rin. Sa sobrang pagpedal, naulanan pa, at hindi naalagaan, nasira nang tuluyan ang bike. Natanggal ang kadena sa sprocket, nabali ang pedal na gawa sa plastic, natanggal na ang leather sa upuan, at na-flat ang gulong kahit na ilang ulit pa itong binomba ng hangin. Unti-unting

nangalawang ang bakal nito at dahil wala sa amin ang nakakaalam kung paano ito aayusin, hinayaan na naming mabulok ito sa sulok ng garahe.

Nang magsimula ang fourth year high school noong Hunyo, nalipat ang atensyon ko sa acads at graduation. Hindi ko namalayan na lumiit pala ang tiyan ko sa simula ng klase. Lumuwag ang suot kong polo. Sa totoo lang, nagulat ang isa kong kaibigang bakla.

“Pumayat ka a. You look good,” aniya. Natawa ako sa sinabi niya at nag-thank you.

Minsan nasasalubong ko rin ang crush kong babae na kamukha ng bold star na si Diana Zubiri, si Badette, ‘yong niregaluhan ko ng teddy bear. Third year siya at running for valedictorian sa batch nila. Nagbago na ang tingin ko sa kaniya. Kapag pinagmamasdan ko ang mukha niya, oo maganda pa rin siya pero walang seksuwal na pagnanasa. Tila nawalan ng kahulugan ang pagkagusto ko sa babae. Front na lang ‘yon sa mga kaibigan ko—ang gustuhin siya. Tingin ko kasi, hindi na siya ang type ko. May mga binatang kaklase ako, pero hindi ko masabi nang harapan na mas gusto ko sila. Natotorpe ako kasi puro straight at macho ang mga lalaki sa klasrum.

Tuwing umuuwi sa bahay, minsan nasusulyapan ko ang sarili sa salamin habang nagbibihis. Pinagmamasdan ko itong mas payat na bersiyon ng aking sarili.

Saglit kong naalala, ganito ako ngayon dahil sa bike na ‘yon. Dapat pala akong magpasalamat sa bike na ‘yon, dahil binuhay nito ang imahinasyon at kabataan sa kalooban ko. Dinala ako nito sa isang paglalakbay na labas sa aking inaasahan. Nabawasan ang timbang ko, ang bigat sa aking likod, ang bigat ng aking loob, at ang bigat ng aking mundo. Isang araw, pag-uwi ko, wala na ang lumang bike sa garahe. Kaya pala minsan parang may kulang sa garahe na dinadaan ko mula sa gate ng aming bahay.

Kay bilis kasing makalimot ng mga binatang tulad ko. Panahon ito na umuusbong ang YouTube sa internet. Napalitan ng iba't-ibang bagay ang aking atensyon: grades, thesis, prom, musical, projects, Bibliya, misa, pagsulat, mga pogi, Brokeback Mountain, CAT, graduation, pera, lakwatsa, TV, libro, pagkain, tsismis, pagmumura, pamilya, singit, beywang, braso, kilikili, dibdib, hitsura ko, mga sikreto, ako.

Natagpuan ko ang “ako.” Hindi ko kailangang ikahiya ang sarili ko. Baklang kloseta ako, at okey lang ‘yon.